

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์ วรรณกรรมมหาเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษา
ซุชกกันท์ในคัมภีร์ใบลาน อักษรขอม
ผู้วิจัย : พระสมหมายปวโร (ดิตะปัน)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระมหาวิโรจน์ โสภณสีโล, ป.ธ.๔ พธ.บ. M.A., Ph.D.(Ling)
: ผศ.ดร. สรเชตรวคามวิชัย, ป.ธ. ๕ ศน.บ. M.A. Ph.D. (History)
สำเร็จการศึกษา :...../...../.....

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวความคิดเรื่องมหาเวสสันดรชาดก
กันท์ซุชก ใบลานอักษรขอม การศึกษาวิเคราะห์ วรรณกรรมมหาเวสสันดรชาดก :กรณีศึกษาซุชก
กันท์ในคัมภีร์ใบลาน อักษรขอม วิธิดำเนินการวิจัย ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา
ตำรา เอกสารทางวิชาการ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประวัติของซุชก ที่ปรากฏในวรรณกรรมเวสสันดรอักษรขอม พบว่าใบลานฉบับวัด
บ้านแซว ตำบลห้วยใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรม กำเนิด
วรรณกรรม การพัฒนาการของวรรณกรรมสมัยที่แต่ง วรรณกรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดกกันท์ซุช
ก ฉบับภาษาเขมรที่นำมาศึกษานี้ไม่ปรากฏสมัยที่แต่ง หลักฐานที่ว่า มหาเวสสันดรชาดกของ
ประเทศกัมพูชาเป็นงานพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระหริรัถย์รามา(พระองค์ด้วง) ซึ่งพระองค์
ประสูติในปี พ.ศ. ๒๓๓๕ และทิวงคตในปี พ.ศ. ๒๔๐๓ นั้นจริงตามที่ ลิ ฐามเตง กล่าวไว้ และ
เป็นผู้จารในปีพุทธศักราช ๒๔๖๒ ภาษาที่ใช้แต่ง วรรณกรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กันท์ซุชก
ฉบับอักษรขอม ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ใช้ตัวอักษรขอมจารลงบนใบลาน ไทยเรียกตัวอักษรชนิดนี้
ว่า อักษรบรรจง เขมรเรียกว่าอักษรมูล

๒.บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติของซุชกในวรรณกรรมเวสสันดรอักษรขอมซุชก เป็น
ชาวบ้านพราหมณ์ชื่อทุนนวิญฐะ ในกาลิงครรัฐ มีบิดานามว่าโตลกพราหมณ์ มารดานามว่า นางจัน
ทิพพราหมณ์ เมื่อบิดา มารดาตายหมดแล้วจึงค่อยได้ดี อาศัยอยู่กับลุงป้า ที่หมู่บ้านทุนนวิญฐ ได้
นางอมิตดาเป็นภรรยา บุคลิกลักษณะของซุชก หมายถึง กิริยามารยาทของซุชกที่แสดงออกวิ
พรรณนาถึงรูปร่างลักษณะของซุชกไว้เพียงสั้น ๆ ว่าซุชกนั้นเป็นพราหมณ์บุรุษไทย ๑๘ ประการ
คือ๑)พลงกปาโท มีเท้าคดคู่ หรือดินเกดินทาง ๒)อทุชนโซ มีเล็บเน่าครึ่งเล็บเป็นต้นกล่าวถึงรูปร่าง

ซุชกว่า เป็นเผ่าชรามีลักษณะบุรุษโทษแล้ว อีกทั้งยังมีความพิกลพิการ น่าเกลียดน่ากลัว น่าขยะแหยงและน่าสมเพช พฤติกรรมภายนอก หมายถึง การเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ การพูดจา และความคิดอ่านผู้แต่งได้เพิ่มเติมให้บุคลิkszุชกมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปที่เคยเห็นเคยอ่านในกัณฑ์ซุชก เช่น มีลักษณะเป็นคนเจ้าชู้ เจ้าปัญญา โอ้อวดจี๋คุยและตลกขบขัน

๓.วิเคราะห์คุณค่าในแง่มุมต่างๆที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเวสสันดรอักษรขอม ซุชก การศึกษาโบราณมหาเวสสันดร กัณฑ์ซุชกอักษรขอมฉบับวัดคัมภีร์บ้านแขว ตำบลห้วยใต้ อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์ในแง่ของหลักธรรม การปกครอง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมที่มีในยุค พุทธศักราช ๒๔๖๒ ความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้นอย่างเรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เอื้อเฟื้อแผ่ ช่วยเหลือในยามทุกข์ยากลำบากไม่เห็นแก่ตัว มีอาชีพการทำเกษตรกรรม ตามเศรษฐกิจที่พอเพียง อาชีพที่ได้รับความนิยมมาก ก็คือการได้เข้ารับราชการอยู่ในวัง การแต่งกายก็ยัง นุ่งผ้าถุงโจงกระเบน เครื่องประทีน โคมความงามก็อาศัยธรรมชาติ เช่น ขมิ้น เป็นต้น คติความเชื่อไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ เชื่อฤกษ์ยาม เชื่อหลักการทางศาสนาพุทธ คือบาป บุญ คุณ โทษ มีความละเอียดชั่ว กลัวบาป มีความกตัญญูกตเวที เคารพในพระพุทธศาสนาอย่างสูง

Thesis Title : An Analytical Study of Mahavessantara Jataka Tales : A Case Study of Jujaka Chapter Existing in Khmer Palm-leaf Scripture

Researcher : Phra Sommai pavaro (Titapan)

Degree : Master of Arts (Buddhism)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Virat Sobhanasilo, Pali IV, M.A. Ph.D. (Ling)

: Asst. Dr. Sorachet Vorakamvichai, Pali IX, M.A.,PH.D.(History)

Date of Graduation :...../...../.....

ABSTRACT

The objective of this research is to study the concept of Mahavessantara Jataka Tales, Jujaka Chapter Existing in Khmer Palm-leaf Scripture and to analyze Jujaka Chapter Existing in Khmer Palm-leaf Scripture. The research methodology used is to study data from Tipitaka, Commentaries, text books, academic documents, and related research reports. The findings of research are as follows;

1. History of Jujaka appeared in Khmer Palm-leaf Scripture, Wat Ban Khae, Huay Tai Sub-district, Muang District, Si sa ket Province, has the contents about historical background, origin, and development of the literature. The time of composing of Jujaka Chapter Existing in Khmer Palm-leaf Scripture is not present. It is accepted that Mahavessantara Jataka of Cambodia is the composed work of Somdet Phra Hari Harirak Rama (Phra Aong Duang) who was born in B.E. 2339 and passed away in B.E. 2403 and engraved in palm-leaf in B.E. 2462. The language used in composition of the literature is Khmer letter engraved in the palm-leaf which is called in Thai “calligraphy” and in Khmer “original”.

2. Characteristics and qualities of Jujaka were found in Khmer Palm-leaf Scripture as follows; Jujaka was a Brahmin named Dunnvittha in Kalingaratha. Tolaka Brahma and Candi Brahmani were his father and mother. When his parents were dead, he lived with his ant and uncle at the village of Dunnvittha. He married with Amittata. Jujaka’s external characteristics were briefly prescribed as an evil human with eighteen characteristics such as 1) Balankapado i.e. a pan-and-bent-footed 2) Atthanakho i.e. half rotted nails, etc. Besides his evil human, he had the deformed, ugly, horrid, disgusting, and pitiful physical features. His

characteristics were added by the writer in terms of being a flirted, wise witted, boasted, and humorous person.

3. The Dhamma principles related to politics, tradition and cultures, economics, education, and social values in B.E. 2462 found in Khmer Palm-leaf Scripture are as follows; in the aspect of living standard, they were simple living, mutual helping, generous, merciful, and unselfish; in the aspect of profession, they were bureaucratic, agricultural, and trading; in the aspect of dressing, they wore sarongs and loincloth, used natural perfume like turmeric powder; in the aspect of belief, they respected in superstition, astrology, auspicious occasion, and Buddhism i.e. merit, demerit, goodness, badness, moral shaming, moral fearing, and gratefulness.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ประสบความสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากเมตตาธรรมความเอื้อเฟื้อจาก คณะครู อาจารย์ อุปัชฌาย์ คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต สุรินทร์ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดนเฉพาะพระมหา ดร.วิรัตน์ โสภณสีโล ผศ. ดร.สรเชตว รคามวิชัย และผศ. ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ หัวหน้าวิชาพระพุทธศาสนา ให้ความดูแลเอาใจใส่ในการ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาวิชา และอาจารย์ที่ปรึกษาค ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ ในด้าน วิชาการ และการจัดทำวิทยานิพนธ์ พร้อมคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน

ขอขอบคุณในความเมตตาจิตเพื่อนสหธรรมิก ที่เป็นกัลยาณมิตร เช่น พระ สุริยนต์ทสุสนิโย และพระลิขิต ทิพนบุญโญ ช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้าน และขอขอบพระคุณอย่าง สูงท่านพระครูเกษมโชติธรรม เจ้าคณะตำบลบ้านยาง- หนองโดน และเจ้าอาวาสวัดบ้านหนองจิก ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ให้การสนับสนุนดูแลอำนวยความสะดวกใน การศึกษาในครั้งนี้

ขอบใจ ยูพากรณ์, และขจรจิต ดิตะปัน บุตรสาวที่ให้การอุปถัมภ์ในการศึกษาจนสำเร็จ ในครั้งนี้ ความดีและบุญกุศลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และบูชาคุณบิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบันของบังนาคาล ให้ท่านเหล่านั้น ประสบแต่ความสุข ความเจริญทุกท่านเทอญ ฯ

พระสมหมาย ปวโร (ดิตะปัน)
วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๒. วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๓. ขอบเขตการวิจัย	๓
๔. ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๖. ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๗. วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ ประวัติของชุมชนที่ปรากฏในวรรณกรรมมหาเวสสันดรชาดกอักษรขอม	
๒.๑ ความเป็นมาของวรรณกรรมเวสสันดรอักษรขอม	๕
๒.๑.๑ กำเนิดของวรรณกรรม	๑๐
๒.๑.๒ พัฒนาการของวรรณกรรม	๑๓
๒.๑.๓ เนื้อหาโดยย่อของวรรณกรรมชุมชน	๒๐
๒.๑.๔ ความสำคัญของวรรณกรรม	๒๑
๒.๒ ประวัติของชุมชน	๒๓
๒.๒.๑ สถานที่เกิด	๒๔
๒.๓ อิทธิพลของวรรณกรรมมหาเวสสันดรชาดก คัมภีร์ไบเบิลอักษรขอม	๒๕
๒.๓.๑ อิทธิพลความเชื่อตามคติพระพุทธศาสนา	๒๖

เรื่อง	หน้า
๒.๓.๒ อิทธิพลความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	๒๓
๒.๓.๓ อิทธิพลความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์	๒๔
๒.๓.๔ อิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์	๒๔
๒.๓.๕ อิทธิพลในการนำไปใช้ในชุมชนและสังคม	๒๕
บทที่ ๓ บุคลิกภาพคุณสมบัติของชุมชนในวรรณกรรมเวสสันดรอักษรขอม	
๓.๑ เนื้อหาโดยย่อของใบลานอักษรขอมกัณฑ์ชุมชน	๓๖
๓.๒ บุคลิกภาพของชุมชนในวรรณกรรมอักษรขอม	๓๗
๓.๒.๑ บุคลิกภายนอกของชุมชน	๓๘
๓.๒.๒ บุคลิกภายในของชุมชน	๔๒
๓.๓ คุณสมบัติของชุมชนในวรรณกรรม	๔๔
๓.๓.๑ ชาติกำเนิดของชุมชน	๔๔
๓.๓.๒ คุณสมบัติเฉพาะตัวของชุมชน	๔๕
๓.๓.๓ คุณสมบัติในการเจรจาของชุมชน	๔๖
๓.๓.๔ คุณสมบัติของชุมชนในการเที่ยวขอทาน	๔๗
๓.๓.๕ คุณสมบัติของชุมชนในการเป็นสามีที่ดี	๔๗
๓.๓.๖ ลักษณะเครื่องแต่งกายและเครื่องสำอางของชุมชน	๔๘
บทที่ ๔ วิเคราะห์ หลักธรรม การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ ที่ปรากฏอยู่ในชุมชนกัณฑ์วรรณกรรมเวสสันดร	
๔.๑ หลักธรรมในวรรณกรรมชุมชนที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานอักษรขอม	๕๐
๔.๑.๑ คุณธรรมในครอบครัวฐานะที่เป็นสามีภรรยาในวรรณกรรมชุมชน	๕๑
๔.๑.๒ หลักสังคหวัตถุในวรรณกรรมชุมชน	๕๓
๔.๑.๓ คุณธรรมในฐานะเป็นพ่อแม่ในวรรณกรรมชุมชน	๕๔
๔.๒ การเมืองการปกครองในวรรณกรรมชุมชนที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานอักษรขอม	๕๕
๔.๒.๑ กษัตริย์ในวรรณกรรมชุมชน	๕๕
๔.๒.๒ ขุนนางละข้าราชการในวรรณกรรมชุมชน	๕๖
๔.๓ วัฒนธรรมและสังคมในวรรณกรรมชุมชน	๕๗
๔.๓.๑ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในวรรณกรรมชุมชน	๕๘
๔.๓.๒ ลักษณะเครื่องแต่งกายในวรรณกรรมชุมชน	๖๐

เรื่อง	หน้า
๔.๔ เศรษฐกิจในวรรณกรรมชุก	๖๒
๔.๔.๑ อาชีพในวรรณกรรมชุก	๖๓
๔.๕ การศึกษาในวรรณกรรมชุก	๖๕
๔.๖ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในวรรณกรรมชุก	๖๖
๔.๖.๑ ประเพณีการแต่งงานในวรรณกรรมชุก	๖๖
๔.๖.๒ งานตรุษสงกรานต์ในวรรณกรรมชุก	๖๗
๔.๖.๓ งานรื่นเริงและการละเล่นต่าง ๆ ในวรรณกรรมชุก	๖๗
๔.๖.๔ ธรรมเนียมการต้อนรับแขกในวรรณกรรมชุก	๖๘
๔.๗ ด้านความเชื่อและค่านิยมในวรรณกรรมชุก	๖๘
๔.๗.๑ ความเชื่อในวรรณกรรมชุก	๖๘
๔.๗.๒ ค่านิยมในวรรณกรรมชุก	๗๒
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๖
๕.๑.๑ ศึกษาประวัติของชุก	๗๖
๕.๑.๒ บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติของชุก	๗๙
๕.๑.๓ คุณค่าในแง่มุมต่าง ๆ	๘๐
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๓
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะ	๘๓
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๘๓
บรรณานุกรม	๘๔
ภาคผนวก	๙๐
ประวัติผู้วิจัย	๙๔

สารบัญตาราง

ลำดับ		หน้า
ตารางที่ ๑.๑	การปริวรรตอักษรขอมเป็นอักษรไทย	๑๘
ตารางที่ ๑.๒	ปริวรรตอักษรขอมเป็นอักษรไทย	๑๙

สารบัญภาพ

ลำดับ	หน้า
ภาพที่ ๑ ใบลาน	๑๑
ภาพที่ ๒ ใบลาน	๑๓
ภาพที่ ๓ ใบลาน	๑๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงสำหรับเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ชื่อ / หน้า คือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขชื่อ เลขตัวหลังเป็นเลขหน้า เช่น พุ.ชา. ๒๘ / ๑๕๑๔/๔๘๔ (ภาษาไทย) เล่มที่ ๒๘ ชื่อที่ ๑๕๑๔ หน้า ๔๘๔

ส่วนอรรถกถาใช้อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกล่าวถึงชื่อคัมภีร์ลำดับเล่ม / หน้า เช่น พุ.ชา.ทุก.อ. (ไทย) ๖๓/๑๗๑ = อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดกอรรถกถา เล่มที่ ๖๓ หน้า ๑๗๑

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

ที.ปา.	(ไทย) = สูตรตันตปิฎก ทีมนิกาย ปาฏิหารค	(ภาษาไทย)
อง.สตุดก.	(ไทย) = สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
พุ.ชา.	(ไทย) = สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก	(ภาษาไทย)
พุ.จู.	(ไทย) = สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

พุ.ชา.ทุก.อ.	(ไทย) = ขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดกอรรถกถา	(ภาษาไทย)
--------------	--	-----------

คัมภีร์ใบลานอักษรขอม

คัมภีร์ใบลานฉบับที่ ๑ เป็นฉบับของวัดบ้านแซว ตำบลห้วยใต้ อำเภอขุนยี่ จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนการกล่าวถึงมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ชูชกฉบับภาษาขอม กำหนดใช้เป็น ม.กข.๒ ตัวเลขและอักษรย่อที่ปรากฏหลังมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ชูชกแต่ละฉบับ หมายถึง หน้าลานที่ บรรทัด และลำดับฉบับที่อ้างอิงคำหรือข้อความ เช่น (ม.กข.๒/น.๑/บ.๔/๑ หมายถึง มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ชูชก ฉบับภาษาขอม หน้าลานที่ ๑ บรรทัดที่ ๔ ฉบับที่ ๑) เป็นต้น